

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
The National Assembly for Wales

Environment, Planning and
Transport Committee

Committee Report

Independent Investigation: Nantygwyddon Landfill Site

We would like to thank the following organisations for contributing photographs to our report:

Environment Agency Wales

Keep Wales Tidy

This map is based upon Ordnance Survey material by The National Assembly for Wales with the permission of the Ordnance Survey on behalf of The Controller of Her Majesty's Stationery Office. © Crown copyright. All rights reserved. Unauthorised reproduction infringes Crown copyright and may lead to prosecution or civil proceedings. licence Number GD 272221

**Environment, Planning and Transport
Committee**

Committee Report

**Independent Investigation:
Nantygwyddon Landfill Site**

Foreword

Our report is the culmination of a new and innovative process, which has set a precedent for the work of the subject committees of the National Assembly. This type of investigation shows the National Assembly working at its best, through addressing issues of local concern that are of wider significance to the whole of Wales. Our guiding principles have been openness and transparency, with all evidence submitted to the investigation available for public scrutiny, and consideration of our recommendations taking place in public. We conducted the majority of the investigation in the Rhondda, so that the proceedings would be accessible to local residents.

We have made recommendations that are specific to the Nantygwyddon landfill site, but also draw general lessons for the future of waste management in Wales, including the role of the environmental regulator. We have also commented on the need to address health concerns associated with waste disposal facilities, and recommend that local residents and public authorities work together to establish authoritative information.

My sincere thanks go to all those who have taken part in this investigation - in particular the Independent Investigator, David Purchon, local residents and the public authorities – without their commitment to the process, the investigation would not have been a success. I would also like to thank Committee Members, our legal adviser, and the Secretariat for supporting the investigation.

I commend our recommendations to the National Assembly on behalf of the Committee. We call on the Welsh Assembly Government to work with community groups and public authorities to implement our recommendations, and apply the lessons of Nantygwyddon to future waste policy in Wales.

Richard Edwards

RICHARD EDWARDS AM

Chair, Environment, Planning and Transport Committee
February 2002

Members of the Environment, Planning and Transport Committee

Richard Edwards AM (Chair)
Preseli Pembrokeshire

Sue Essex AM (Minister for Environment)
Cardiff North

Eleanor Burnham AM
North Wales

Val Lloyd AM
Swansea

David Davies AM
Monmouth

Tom Middlehurst AM
Alyn and Deeside

Geraint Davies AM
Rhondda

Rhodri Glyn Thomas AM
Carmarthen East and Dinefwr

Helen Mary Jones AM
Llanelli

Karen Sinclair AM
Clwyd South

Contents

Chapter 1	Introduction
Chapter 2	Consideration of the Independent Investigator's report
Chapter 3	Summary of recommendations
Annex 1	Resolution of the National Assembly
Annex 2	Terms of reference
Annex 3	Independent Investigator's recommendations
Annex 4	Responses to the Independent Investigator's report

Chapter 1

Introduction

Introduction

Our focus

1.1. Residents living in the vicinity of the Nantygwyddon landfill site in the Rhondda have for several years expressed concerns about odours, fumes and other emissions emanating from the landfill site, which they believe adversely affect not only the amenity of their community, but also their health and that of their unborn children. A variety of concerns have been raised about the planning, design, management, and regulation of the site since its establishment in 1988.

1.2. In July 2000 the National Assembly resolved to cause an independent investigation into the Nantygwyddon landfill site, looking into those health, environmental and planning issues relevant to the exercise of its functions. We were asked, in liaison with the Minister for Environment, to conduct the investigation with the assistance of an independent investigator. When considering how best to discharge this task, we agreed to focus on identifying lessons for the future by assessing how the establishment, management and regulation of the site compared with guidance in place at the time, as well as current best practice. The **resolution** of the National Assembly is reproduced at **Annex 1**.

Our approach

1.3. Our guiding principles have been openness and transparency. Our instruction from the Assembly was that the investigation should be held in public - except in exceptional cases where this could prejudice the outcome of the investigation - and that we and our investigator would meet and take evidence locally. We have followed this instruction faithfully and have maintained a public record of all evidence received by the investigation, whether it was heard in person in public, or received in writing. The approach adopted by our Independent Investigator, with our approval, has been that evidence offered only "in confidence" should not be taken into account.

1.4. Our investigation got underway in October 2000 with two meetings¹ of the Committee in the Rhondda, the first where we heard an outline of the concerns of local residents, the second where we heard from the public bodies and organisations involved in the establishment, management and regulation of the site. Transcripts of the meetings can be found on the National Assembly website www.wales.gov.uk.

1.5. We advertised for an Independent Investigator to assist us with taking evidence and analysing the issues. David Purchon was appointed following an open competition. His previous experience included serving as President of the Chartered Institute of Environmental Health, as adviser to the Chief

¹12 October 2000 (EPT-09-00) and 18 October 2000 (EPT-10-00), both at the Rhondda Heritage Park, Trehafod

Medical Officer for England on improving public health and managing communicable disease, and as Director of Environmental Services at Sheffield City Council. The detailed **terms of reference**, which we framed setting out the particular issues that we required the Independent Investigator to consider are reproduced at **Annex 2**.

1.6. The Independent Investigator commenced his work in November 2000, and over the year heard oral evidence totalling 36 days and examined written evidence submitted to the investigation. He reported progress to us four times². Following his final analysis of the evidence, the Independent Investigator presented his report to us at a meeting of the Committee in the Rhondda in December 2001³. The **recommendations** that his report contained are reproduced at **Annex 3**.

1.7. We bore in mind the fact that ultimate responsibility for the investigation rested with us and so, before reaching any conclusions, we invited all those involved in the investigation to comment on the Independent Investigator's report. **Responses** were received from those listed in **Annex 4**. In January 2002⁴ we made a particular point, in view of their key roles, of questioning representatives of Bro Taf Health Authority, Environment Agency Wales and Rhondda Cynon Taf County Borough Council (CBC) on their responses to the report. A transcript of the meeting can be found on the National Assembly website www.wales.gov.uk

1.8. We considered the Independent Investigator's report and all the responses to it in February 2002⁵, before agreeing our report and recommendations to plenary⁶.

Our consideration of the Independent Investigator's report

1.9. **In Chapter 2** we outline our **consideration of the Independent Investigator's report in the light of the responses to it**. For ease of reference we have grouped the Independent Investigator's recommendations into site specific and general recommendations, and have set out some points of clarification together with our assessment of the recommendations. (This grouping is not intended to imply any degree of priority and is not a rigid division. Recommendation 16.6, whilst it relates specifically to the area around Nantygwyddon, would undoubtedly be of great general interest if accepted and acted upon.)

Our recommendations

1.10. We accepted in full the recommendations of the Independent Investigator. The points of clarification outlined in Chapter Two help to understand our reasons for doing so, but are not intended to add to or subtract from those recommendations. **Our formal recommendations** to plenary are at **Chapter Three**.

²13 December 2000 (EPT-14-00), 14 February 2001 (EPT-03-01), 9 May 2001 (EPT-08-01), and 13 June (EPT-10-01), all at the National Assembly building

³12 December 2001 (EPT-18-01), Parc and Dare Theatre, Treorchy

⁴23 January 2002 (EPT-02-02), National Assembly building

⁵6 February 2002 (EPT-03-02), National Assembly building

⁶12 February 2002 (EPT-04-02), National Assembly building

Lessons for the future

1.11. Our investigation has been innovative and has set a precedent for the work of the subject committees of the National Assembly. This type of investigation could not have taken place prior to devolution, and we believe that it shows the National Assembly working at its best, through addressing issues of local concern that are of wider significance to the whole of Wales. Now that the investigation is complete, we plan to review the process to identify lessons for any future investigations, and will be inviting the views of all those who took part.

Chapter 2

Consideration of the Independent Investigator's report

Consideration of the Independent Investigator's report

Independent Investigator's report

2.1. The Independent Investigator presented his report to us at a meeting of the Committee in Treorchy on 12 December 2001. His **recommendations** are reproduced at **Annex 3**. The report is divided into sections corresponding to the terms of reference for the investigation. Emerging findings are to be found within each section, with conclusions at section 15 and recommendations at section 16. Further detailed information and studies form appendices to the report. A full copy of the report can be found on the National Assembly website www.wales.gov.uk

Responses to the Independent Investigator's report

2.2. We invited all those involved in the investigation to respond to the report by 10 January 2002, and **responses** were received from the individuals and organisations listed at **Annex 4**. Some respondents, principally the public bodies and site operator, highlighted points which they saw as factual inaccuracies in the report, and asked that they be corrected, or asked for further clarification on the Independent Investigator's recommendations. Others drew the Committee's attention to omissions that they considered relevant to the consideration of final conclusions and recommendations. Some respondents, primarily local residents, suggested further recommendations and areas for investigation.

2.3. We ask that these responses (marked * in Annex 4) be read alongside the Independent Investigator's report. The nature of the investigation and in particular the importance which we have attached to simplicity, accessibility and promptness, means that it has been neither possible nor desirable to identify and resolve all inaccuracies or other areas of disagreement. We have however given careful consideration as to whether the points made by respondents, even if justified, call into question the Independent Investigator's conclusions and recommendations. We are satisfied that they do not.

2.4. On 23 January 2002 we questioned representatives of Bro Taf Health Authority, Environment Agency Wales and Rhondda Cynon Taf CBC on their responses to the Independent Investigator's report. A transcript of the meeting can be found on the National Assembly website www.wales.gov.uk

Consideration of the report and responses

2.5. On 6 February 2002 we considered the Independent Investigator's report and responses to it. A transcript of the meeting can be found on the National Assembly website www.wales.gov.uk We grouped the recommendations of the Independent Investigator into those that were site specific (i.e. related to the Nantygwyddon landfill site), and those that called for more general action. Questions were put to the Independent

Investigator on his recommendations, based on our own assessment of his report, and the responses to it. Our discussion of his recommendations, and points of clarification, are summarised below.

Site specific recommendations (16.1 to 16.6, 16.10, 16.12)

An end to household waste disposal at Nantygwyddon (16.1)

2.6. The Independent Investigator clarified that he recommends an end to the disposal of household, biodegradable and putrescible waste - he does not recommend an end to the disposal of inert, inorganic commercial and industrial waste at Nantygwyddon. He has suggested recycling and composting of biodegradable waste as alternatives to dumping such materials untreated in waste disposal landfills (section 8 of his report).

2.7. The Independent Investigator confirmed that this recommendation should be implemented as soon as possible. We note that Rhondda Cynon Taf CBC's Waste Disposal Strategy⁷ proposes closure of the site within two years, but that disposal of household waste at Nantygwyddon ceased in December 2001, following the presentation of the Independent Investigator's report to us.

2.8. We welcome the progress made by Rhondda Cynon Taf CBC to introduce recycling schemes in their area, and support the involvement of local residents in the process. Given the commitment of local residents, in particular the action group Rhondda Against Nantygwyddon Tip (RANT), to raising awareness of the issues associated with landfill, we consider that their expertise, energy and enthusiasm should be harnessed in promoting greener alternatives to landfill locally.

Swift completion of phase 1 (16.2)

Commission an authoritative stability study (16.10)

2.9. We sought further guidance from the Independent Investigator on his recommendation for an authoritative stability study, in particular the methodology and relationship of a new study to the regular stability studies required as part of the site licence. He stressed that he did not have the technical expertise to form any view on the stability of the site, but that what he had observed led him to advise that there were legitimate concerns which needed to be addressed by an independent authoritative study, which should be undertaken to address the issue once and for all. Such a study should go beyond the usual desk-based study approach, and include testing of the site. We consider that this study should be undertaken as part of the project to complete phase 1 of the site.

Design, implement, monitor and review landfill gas management system (16.3)

Treat leachate on site (16.4)

Maintain water collection and management until successful "planting" (16.5)

2.10. We note the progress made by the site operators Amgen Rhondda Ltd. to implement a landfill gas management system. (Amgen Rhondda Ltd. staff

⁷'Respecting Waste', Rhondda Cynon Taf County Borough Council's Action Plan for dealing with waste, November 2001

inspect, maintain and operate a gas extraction system and flare unit on a daily basis. Relevant parameters are recorded daily, entered in the site diary and forwarded to the Environment Agency). However, we stress the need for full transparency of monitoring information, with landfill gas and other data accessible to the public (e.g. via a website), in 'real time'. We also consider that the Environment Agency should ensure that monitoring standards are maintained throughout the remediation of the site.

Commission specific health studies around Nantygwyddon (16.6)

2.11. We endorse this recommendation. There is currently a limited general understanding of the links between the environment and public health, and a poor research base in Wales. We understand that several studies are underway to collect public health data and draw links with environmental data, and suggest that the Chief Medical Officer and Welsh Assembly Government consider how these can be built on to address concerns in the Nantygwyddon area. The Independent Investigator suggested that Professors Palmer and Coleman of the Welsh Combined Centres for Public Health be invited to undertake further research into potential health effects around Nantygwyddon.

2.12. It is crucial that local residents be involved in drawing up the terms of reference for the studies, and be involved during all stages of the research. It is also important that Bro Taf Health Authority (or proposed successor Local Health Board) form part of the partnership, so that the studies can have access to the necessary health data, inform local public health protection, and have the confidence of health professionals, as well as local residents. This will help ensure that residents living near Nantygwyddon at last have authoritative information relating to their health concerns, of a kind that commands their confidence. We consider that in future, local residents should not have to fight for such research to be undertaken - see 'general recommendations' below (recommendation 16.15).

Scrutinise trading and financial affairs of Rhondda Waste Disposal Ltd. (16.12)

2.13. We endorse the Independent Investigator's recommendation, and express our disappointment that the Administrator of Rhondda Waste Disposal Ltd. did not release documents to our investigation that may have clarified the trading and financial affairs of the company.

General recommendations (16.7 to 16.9, 16.11, 16.13 to 16.16)

Issue mandatory guidance to the Environment Agency on openness and transparency, and press for removal of 'commercial confidentiality' as a barrier to public accountability (16.7)

2.14. We fully support this recommendation. The Environment Agency should ensure that their decision-making processes are entirely open and transparent, and be open to the maximum extent *permitted* by law, rather than the maximum extent *required* by law. We suggest that Environment Agency Wales

in consultation with the Welsh Assembly Government draw up a Code of Practice on openness and transparency, to supplement the Agency's Customer Charter, which should be based on the National Assembly's Code of Practice on Public Access to Information⁸.

2.15. Some information was withheld from our investigation due to 'commercial confidentiality'. We note that the Environmental Protection Act 1990 confers the protection of commercial confidentiality to certain company records, whether or not they relate to private companies, and in our view this is unacceptable. We consider that where waste disposal companies are publicly owned and funded that commercial confidentiality should not apply. We suggest that the Welsh Assembly Government press the UK Government to drop this provision from the Environmental Protection Act, and in the meantime invite all local authorities in Wales to ensure the publication of all relevant information, whether 'commercially sensitive' or not, relating to the affairs of their waste disposal companies.

2.16. We invite the Environment Agency to consider ways of working in partnership with local communities when considering issues of local concern. Whilst we agree that the Agency should continue to work with industry to maintain and improve environmental standards, the Agency should be *and be seen to be* the champion of the people. We call on the Board of the Environment Agency to give proper consideration to our report and recommendations, and wish to record our disappointment at the way in which the Agency commented on the Independent Investigator's report in the press and media prior to its consideration by us.

Consider best use of formal impact assessments for waste disposal plans (16.14)
Consider securing the principle of producer responsibility for waste minimisation, re-use and recycling in Wales (16.16)

2.17. We suggest that, as part of the work being undertaken on the Wales Waste Strategy, the Welsh Assembly Government work with community groups, local authorities and other public bodies to develop means of better using formal impact assessments to consider the impact of waste disposal projects on local communities. Public authorities should also work in partnership with local communities to determine acceptable levels of risk associated with waste disposal sites, and agree communication and education strategies to ensure that informed decisions can be taken.

2.18. We fully support the call for producers to take responsibility for waste minimisation, re-use and recycling, and see this as key to delivering the National Assembly's Waste Strategy. Recycling will reduce the percentage of waste sent to landfill, but if the volume of waste produced grows, there may be little reduction in the overall volume sent to landfill. Waste reduction is vital, together with development of greener methods of waste disposal. We strongly feel that the emphasis should be on producers to reduce waste, re-use and recycle reclaimed waste – which would account for the majority of waste sent to landfill.

⁸National Assembly for Wales 'Code of Practice on Public Access to Information', Second Edition, 2001

Consider means of commissioning independent research and risk appraisal by communities (16.15)

2.19. The residents living near the Nantygwyddon landfill site have fought an active campaign to have their concerns about the health effects of the site recognised and investigated by public authorities. We consider that local communities should have machinery for formally requesting that independent research be commissioned, where the public authorities do not have the resources, or are unwilling, to do so on their behalf. We suggest that the Chief Medical Officer and Welsh Assembly Government work with local community groups, health authorities (or proposed successor Local Health Boards), and other public authorities to consider the best way to implement this recommendation.

Support the principle of public accountability (16.8)

Consider and improve accountability for securing documents of abolished authorities (16.9)

Review EU grant criteria, audit and repayment on transfer of assets (16.11)

2.20. We endorse these recommendations.

Consider the human rights implications of use of legal sanctions by public and quasi-public bodies against protestors (16.13)

2.21. We endorse this recommendation.

Our recommendations

2.22. Our **recommendations** to plenary are summarised in **Chapter 3**.

Chapter 3

Summary of recommendations

Summary of recommendations

3.1. We endorse the Independent Investigator's recommendations. Explanation of our reasons for doing so are set out in the points of clarification outlined in Chapter Two. Our recommendations to the National Assembly are as follows (the Independent Investigator's recommendation numbers are shown in brackets).

Site specific recommendations

Recommendation 1 - that there should be an end to household waste disposal at Nantgywyddon (16.1 for Rhondda Cynon Taf CBC).

Recommendation 2 – that:

- the phase 1 area should be swiftly completed to suitable finished levels to ensure a sound, stable landform and reasonably impervious cap (16.2 for Amgen Rhondda Ltd. and Rhondda Cynon Taf CBC);
- the National Assembly commission an authoritative stability study of Nantgywyddon (16.10).

Recommendation 3 – that:

- a landfill gas management system be devised, implemented, monitored and regularly reviewed, to include real time recording of flare temperature, gas residence time and complete combustion monitoring instruments (16.3 for Amgen Rhondda Ltd. and Environment Agency Wales);
- leachate be treated on site before discharge (16.4 for Amgen Rhondda Ltd.);
- until the landfill is successfully "planted" with vegetation surface water collection and management be maintained (16.5 for Amgen Rhondda Ltd.).

Recommendation 4 - that specific health studies related to person/dose/substance(s) be commissioned involving blood, urine and fat sampling/testing and analysis. Results should be published with independent expert commentary as soon as possible. These tests and analyses need to be undertaken in the context of ambient and site specific pollution data. Attempts should be made to plot low birth weights in the vicinity of the Nantgywyddon site as soon as possible (16.6 for the National Assembly for Wales).

Recommendation 5 - that when the financial information about the trading and contractual affairs of Rhondda Waste Disposal Ltd. is available to Rhondda Cynon Taf CBC, it should be subjected to the closest scrutiny, and that if evidence of wrong doing emerges it should be pursued with vigour, so that individuals are held to account for their acts and omissions when exercising stewardship of public money (16.12).

General recommendations

Recommendation 6 - that the National Assembly issue mandatory guidance to the Environment Agency Wales to require all the openness and transparency permitted by current legislation and furthermore press UK government to espouse freedom of environmental information generally and certainly removing "commercial confidentiality" as a barrier to public accountability (16.7).

Recommendation 7 - that the National Assembly:

- consider how formal impact assessment (environmental, health and financial) can best be used in Wales to properly consider the implications of plans, programmes and projects concerning waste disposal (16.14);
- consider how they may best secure the principle of producer responsibility for waste minimisation, re-use and recycling in Wales (16.16).

Recommendation 8 - that the National Assembly consider how communities may seek independent research and health risk appraisal to allay their fears and respond to inactivity or failure by the regulatory/health protection bodies (16.15).

Recommendation 9 - that the National Assembly:

- support the principle of public accountability for the "public pound" (16.8);
- consider and improve accountability for securing files upon the proposed abolition of a public authority (16.9);
- review EU grant criteria, audit and the prospect of repayment if a grant aided asset is transferred with no public finance benefit (16.11).

Recommendation 10 - that the National Assembly, after obtaining any necessary legal and other advice, considers the human rights implications of the use of legal sanctions by public or quasi-public bodies to restrain the activities of officers of organisations such as RANT who organise protests against those bodies (16.13).

Annexes

Resolution of the National Assembly

On 4 July 2000 the National Assembly passed the following resolution:

The National Assembly resolves to cause an independent investigation to be held into the Nantygwyddon landfill site, looking into those health, environmental and planning issues which are relevant to the exercise of its functions; and calls upon Rhondda Cynon Taff County Borough Council, and other interested parties to participate fully in this investigation; and instructs the Secretary for the Environment, Planning and Transport to proceed accordingly in liaison with the Environment, Planning and Transport Committee.

In accordance with the powers granted to it in section 40 of the Government of Wales Act 1998, the National Assembly endorses the principle that such an investigation should be conducted by the Environment, Planning and Transport Committee with the assistance of an independent investigator. Furthermore, the National Assembly calls on Rhondda Cynon Taff County Borough Council, and other interested parties, to participate fully in the investigation.

The presumption is that the investigation should:

- be held in public, except where it was considered that this would prejudice the outcome of the investigation;*
- meet and take evidence locally, where appropriate;*
- ensure that all interested parties have an opportunity to present oral, as well as written, evidence to the investigation;*
- be able to recommend further action including, if necessary, a public inquiry in accordance with section 35(1) of the Government of Wales Act 1998;*
- be able to make specific recommendations for subsequent consideration in Plenary.*

Terms of reference

On 13 September 2000⁹ the Committee adopted the following terms of reference for the investigation.

INDEPENDENT INVESTIGATION - NANTYGWYDDON LANDFILL SITE

The primary focus of the investigation is to be forward looking, seeking to identify lessons for the future, both in relation to the site and in relation to waste management issues more generally.

To identify lessons for the future the investigator will need to:

- review the history of the establishment and management (including financial) of the site - including the reasons for the choice of Nantygwyddon;
- establish what constitutes current best practice for the management of landfill sites;
- assess how the establishment, management and regulation of the Nantygwyddon landfill site measures up against that benchmark as well as against best-practice guidance at the time decisions were taken;
- if necessary, identify lessons for the future operation of the Nantygwyddon landfill site, and any additional investigations or actions necessary at Nantygwyddon;
- identify any general lessons for the future of waste management in Wales;
- consider the suitability or otherwise of the location in the light of planning guidance available now and at the time planning permission was given;
- consider the design of the landfill site and the role played by promoting and regulatory bodies in determining that design;
- collate allegations of adverse health effects attributed to the site and evidence of ill-health and specific diseases in the local population;
- establish what systems have been in place in the health authority, local authority, the Welsh Office and National Assembly for Wales to respond to concerns expressed regarding ill-health in relation to the Nantygwyddon Landfill site;
- identify and assess responses made since the landfill site opened in respect of the health concerns of local people and the interdisciplinary liaison undertaken. This to include GPs, the Environment Agency, the health authority, local authority and by the Welsh Office and National Assembly for Wales;

⁹EPT-08-00, National Assembly building

- assess investigations/research undertaken to inform action by GPs, the health authority, local authority and by the Welsh Office and National Assembly for Wales and how this has been communicated to local residents and other interested parties;
- make progress reports to EPT Committee of the National Assembly for Wales, after two and four months of starting the investigation;
- report findings, conclusions and recommendations to the EPT committee within six months of starting work.

Environment, Planning and Transport Committee
13 September 2000

Independent Investigator's recommendations

On 12 December 2001 the Independent Investigator, David Purchon, presented his report to the Committee, his recommendations were as follows (see section 16 of his report). A copy of the full report is available on the National Assembly website www.wales.gov.uk

16.1 I recommend that there should be an end to household waste disposal at Nantygwyddon.

16.2 I recommend that the phase 1 area should be swiftly completed to suitable finished levels to ensure a sound, stable landform and reasonably impervious cap. I would suggest that the authorities consider the merits of using the currently untipped area to complete the "reclamation" of the Gelli coal spoil tips, and perhaps other similar prominent tips in the immediate area, seeking to achieve a land form compatible with the topography of the vicinity. I am concerned about the intended gradient of finished slope levels.

16.3 I recommend that a landfill gas management system be devised, implemented, monitored and regularly reviewed, this to include real time recording of flare temperature, gas residence time and complete combustion monitoring instruments.

16.4 I recommend that leachate be treated on site before discharge.

16.5 I recommend that until the landfill is successfully "planted" with vegetation surface water collection and management be maintained.

16.6 I recommend that specific health studies related to person/dose/substance(s) be commissioned involving blood, urine and fat sampling/testing and analysis. Results should be published with independent expert commentary as soon as possible. These tests and analyses need to be undertaken in the context of ambient and site specific pollution data. Attempts should be made to plot low birth weights in the vicinity of the Nantygwyddon site as soon as possible

16.7 I recommend that the National Assembly issue mandatory guidance to the Environment Agency Wales to require all the openness and transparency permitted by current legislation and furthermore press UK government to espouse freedom of environmental information generally and certainly removing "commercial confidentiality" as a barrier to public accountability.

16.8 I recommend that the National Assembly support the principle of public accountability for the "public pound".

16.9 *I recommend that accountability for securing files upon the proposed abolition of a public authority be considered and improved.*

16.10 *I recommend that the National Assembly commission an authoritative stability study of Nantygwyddon.*

16.11 *I recommend a review of EU grant criteria, audit and the prospect of repayment if a grant aided asset is transferred with no public finance benefit.*

16.12 *I recommend that when the financial information about the trading and contractual affairs of Rhondda Waste Disposal Ltd. is available to RCTCBC it should be subjected to the closest scrutiny and that if evidence of wrong doing emerges it should be pursued with vigour so that individuals are held to account for their acts and omissions when exercising stewardship of public money.*

16.13 *I recommend that the National Assembly, after obtaining any necessary legal and other advice, considers the human rights implications of the use of legal sanctions by public or quasi-public bodies to restrain the activities of officers of organisations such as RANT who organise protests against those bodies.*

16.14 *I recommend that the National Assembly consider how formal impact assessment (environmental, health and financial) can best be used in Wales to properly consider the implications of plans, programmes and projects concerning waste disposal.*

16.15 *I recommend that the National Assembly consider how communities may seek independent research and health risk appraisal to allay their fears and respond to inactivity or failure by the regulatory/health protection bodies.*

16.16 *I recommend that the National Assembly consider how they may best secure the principle of producer responsibility for waste minimisation, re-use and recycling in Wales.*

David W. Purchon
12 December 2001

Responses to the Independent Investigator's report

The Committee invited all those taking part in the investigation to comment on the Independent Investigator's report. Responses were received from the individuals and organisations listed below.

Public Bodies:

Bro Taf Health Authority*
Environment Agency Wales*
National Assembly for Wales (Welsh Assembly Government)*
Rhondda Cynon Taf CBC*

Organisations:

Amgen Rhondda Ltd. (site operators)*
Environmental Services Association*
Friends of the Earth*
Institute of Waste Management*
Ove Arup and Partners Ltd.*

Individuals:

June Bacon
Victor J Collier*
Jim Davies*
Gwyn Evans*
MD Evans*
M Hann
Mansal Mason*
Garrod Owen*
Rhondda Against Nantygwyddon Tip (RANT)
Mike Ryan
Heather Sutton
Gareth R Thomas
Joan Thomas
William M Thomas
Andrew Tree*
Dr D Van Steenis*
Graham Wayman

* These responses should be read together with the Independent Investigator's report, as they include points which respondents see as factual inaccuracies in the Independent Investigator's report, and have asked be corrected, or omissions that they considered relevant to the consideration of conclusions and recommendations.

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
The National Assembly for Wales

**Pwyllgor yr Amgylchedd,
Cynllunio a Thrafnidiaeth**

Adroddiad y Pwyllgor

**Ymchwiliad Annibynnol:
Safle Tirlenwi Nantygwyddon**

Hoffem ddiolch i'r cyrff canlynol am gyfrannu ffotograffau
i'n hadroddiad:

Cadw Cymru'n Daclus

Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru

Seilir y map hwn ar fap Arolwg Ordnans Cynulliad
Cenedlaethol Cymru gyda chaniatâd yr Arolwg Ordnans ar ran
Rheolwr Llyfrfa ei Mawrhydi, © Hawlfraint y Goron. Cedwir
pob hawl. Byddai ei atgynhyrchu heb ganiatâd yn torri'r
Hawlfraint y Goron a gallai arwain at eich erlyn neu ddwyn
achos sifil yn eich erbyn.
Rhif Trwydded GD272221.

Pwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Thrafnidiaeth

Adroddiad y Pwyllgor

Ymchwiliad Annibynnol: Safle Tirlenwi Nantygwyddon

Rhagair

Cynnyrch proses newydd ac arloesol yw'n hadroddiad, ac mae wedi gosod cysail i waith pwyllgorau pwnc y Cynulliad Cenedlaethol. Mae'r math hwn o ymchwiliad yn dangos y Cynulliad Cenedlaethol yn gweithio ar ei orau, trwy ymdrin â materion sydd o ddiddordeb yn lleol ac sydd ag arwyddocâd ehangach i Gymru gyfan. Cawsom ein harwain gan yr egwyddor o fod yn agored a thryloyw; mae'r holl dystiolaeth a gyflwynwyd i'r ymchwiliad ar gael i'r cyhoedd, a chafodd ein hargymhellion eu hystyried yn gyhoeddus. Cynhaliwyd y rhan fwyaf o'r ymchwiliad yn y Rhondda i'r trigolion lleol allu cymryd rhan ynddo.

Mae'r argymhellion yn berthnasol i safle tirlenwi Nantygwyddon, ond maent hefyd yn cynnig gwersi cyffredinol ar gyfer dyfodol rheoli gwastraff yng Nghymru, gan gynnwys swyddogaeth y rheolydd amgylcheddol. Rydym hefyd wedi gwneud sylwadau ynghylch yr angen i ymdrin â'r pryderon iechyd a gysylltir â'r cyfleusterau gwaredu gwastraff, ac awgrymwn y dylai'r trigolion lleol a'r awdurdodau cyhoeddus weithio gyda'i gilydd i baratoi gwybodaeth awdurdodol.

Hoffwn ddiolch i bawb sydd wedi cymryd rhan yn yr ymchwiliad hwn – yn arbennig yr Ymchwilydd Annibynnol, David Purchon, y trigolion lleol a'r awdurdodau cyhoeddus. Ni fyddai'r ymchwiliad wedi bod yn llwyddiannus heb eu hymroddiad hwy. Hoffwn hefyd ddiolch i Aelodau'r Pwyllgor, ein hymgyngorydd cyfreithiol a'r Ysgrifenyddiaeth am gefnogi'r ymchwiliad.

Rwy'n cyflwyno'n hargymhellion i'r Cynulliad Cenedlaethol ar ran y Pwyllgor. Rydym yn galw ar Lywodraeth Cynulliad Cymru i gydweithio â grwpiau cymunedol ac awdurdodau cyhoeddus i weithredu'n hargymhellion a defnyddio'r hyn a ddysgwyd yn Nantygwyddon ym mholisiau gwastraff Cymru yn y dyfodol.

Richard Edwards

RICHARD EDWARDS AC

Cadeirydd Pwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Thrafnidiaeth
Chwefror 2002

Aelodau Pwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Thrafnidiaeth

**Richard Edwards AC (Cadeirydd)
Preseli Sir Benfro**

**Sue Essex AC (Gweinidog dros yr
Amgylchedd)
Gogledd Caerdydd**

**Eleanor Burnham AC
Gogledd Cymru**

**Val Lloyd AC
Dwyrain Abertawe**

**David Davies AC
Mynwy**

**Tom Middlehurst AC
Alun a Glannau Dyfrdwy**

**Geraint Davies AC
Rhondda**

**Rhodri Glyn Thomas AC
Dwyrain Caerfyrddin a Dinefwr**

**Helen Mary Jones AC
Llanelli**

**Karen Sinclair AC
De Clwyd**

Cynnwys

Pennod 1	Rhagymadrodd
Pennod 2	Ystyried Adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol
Pennod 3	Crynodeb o'r Argymhellion
Atodiad 1	Penderfyniad y Cynulliad Cenedlaethol
Atodiad 2	Cylch Gorchwyl
Atodiad 3	Argymhellion yr Ymchwilydd Annibynnol
Atodiad 4	Ymatebion i Adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol

Pennod 1

Rhagymadrodd

Rhagymadrodd

Ein ffocws

1.1. Ers rhai blynyddoedd, mae'r trigolion sy'n byw yng nghyffiniau safle tirlenwi Nantygwyddon yn y Rhondda wedi mynegi eu pryderon ynghylch arogleuon, mygdarthau a gollyngiadau eraill sy'n deillio o'r safle tirlenwi sydd, yn eu barn hwy, yn cael effaith niweidiol nid yn unig ar harddwch eu cymuned, ond hefyd ar blant yn y groth. Lleisiwyd nifer o bryderon ynghylch materion cynllunio, dylunio, rheoli a rheoleiddio'r safle ers iddo gael ei sefydlu ym 1988.

1.2. Ym mis Gorffennaf 2000, penderfynodd y Cynulliad Cenedlaethol gynnal ymchwiliad annibynnol i safle tirlenwi Nantygwyddon, gan edrych ar y materion iechyd, amgylcheddol a chynllunio sy'n berthnasol iddo wrth arfer ei swyddogaethau. Gofynnwyd i ni, mewn cysylltiad â'r Gweinidog dros yr Amgylchedd, gynnal yr ymchwiliad gyda chymorth ymchwilydd annibynnol. Wrth ystyried sut orau i fynd i'r afael â'r dasg, cytunom i ganolbwyntio ar nodi gwersi ar gyfer y dyfodol trwy asesu sut oedd trefniadau sefydlu, rheoli a rheoleiddio'r safle yn cymharu â'r canllawiau a oedd yn weithredol ar y pryd, yn ogystal â'r canllawiau arfer gorau presennol. Nodir **penderfyniad** y Cynulliad Cenedlaethol yn **Atodiad 1**.

Ein dull o weithredu

1.3. Ein prif egwyddor yw bod yn agored a thryloyw. Cawsom gyfarwyddyd gan y Cynulliad y dylai'r ymchwiliad gael ei gynnal yn gyhoeddus, ac eithrio pan ystyrir y byddai hynny'n andwyol i ganlyniad yr ymchwiliad, ac y byddem ni a'r ymchwilydd yn cyfarfod ac yn clywed tystiolaeth yn lleol. Rydym wedi glynu at y cyfarwyddyd hwn, ac wedi cadw cofnod cyhoeddus o'r holl dystiolaeth a dderbyniwyd yn ystod yr ymchwiliad, boed yn dystiolaeth a roddwyd ar lafar ac yn gyhoeddus, neu'n dystiolaeth ysgrifenedig. Gyda'n cymeradwyaeth ni, mabwysiadodd yr Ymchwilydd Annibynnol ddull gweithredu a oedd yn golygu nad oedd dystiolaeth a roddwyd 'yn gyfrinachol' yn unig yn cael ei hystyried.

1.4. Cychwynnodd ein hymchwiliad ym mis Hydref 2000 pan gyfarfu'r Pwyllgor ddwywaith yn y Rhondda¹. Yn y cyfarfod cyntaf, cawsom amlinelliad o bryderon y trigolion lleol, ac yn yr ail clywsom gyflwyniadau gan gyrff cyhoeddus a sefydliadau fu'n gyfrifol am sefydlu, rheoli a rheoleiddio'r safle. Ceir trawsgrifiad o'r cyfarfodydd ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol www.cymru.gov.uk

1.5. Hysbysebwyd am Ymchwilydd Annibynnol i'n cynorthwyo i gasglu tystiolaeth a dadansoddi'r materion. Yn dilyn cystadleuaeth agored, penodwyd David Purchon. Mae ei brofiad blaenorol yn cynnwys cyfnodau fel Llywydd Sefydliad Siartredig Iechyd yr Amgylchedd; ymgynghorydd i Brif Swyddog

Meddygol Lloegr ar wella iechyd y cyhoedd a rheoli clefydau trosglwyddadwy; a hefyd fel Cyfarwyddwr Gwasanaethau Amgylcheddol Cyngor Dinas Sheffield. Yn **Atodiad 2**, ceir **cylch gorchwyl** manwl sy'n nodi'r materion penodol yr oeddem am i'r Ymchwilydd Cyffredinol eu hystyried.

1.6. Cychwynnodd yr Ymchwilydd Cyffredinol ar ei waith ym mis Tachwedd 2000, ac yn ystod y flwyddyn clywodd dystiolaeth lafar am gyfanswm o 36 niwrnod, a bu'n craffu ar dystiolaeth ysgrifenedig a gyflwynwyd i'r ymchwiliad. Cyflwynodd adroddiad cynnydd i ni bedair gwaith². Yn dilyn ei ddadansoddiad terfynol o'r dystiolaeth, cyflwynodd yr Ymchwilydd Annibynnol ei adroddiad i ni yn ystod cyfarfod y Pwyllgor yn y Rhondda ym mis Rhagfyr 2001³. Yn **Atodiad 3** nodir yr **argymhellion** a geir yn ei adroddiad.

1.7. Yn y pendraw, y ni oedd yn gyfrifol am yr ymchwiliad, ac fe wnaethom gadw hyn mewn cof. Felly, cyn dod i unrhyw gasgliadau, gwnaethom wahodd pawb a oedd yn ymwneud â'r ymchwiliad i roi eu sylwadau ar adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol. Derbyniwyd **ymatebion** gan y rheini a restrir yn **Atodiad 4**. Ym mis Ionawr 2002⁴ gwnaethom bwynt o holi cynrychiolwyr Awdurdod Iechyd Bro Taf, Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru a Chyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf (CBS) ynghylch eu hymatebion i'r adroddiad. Mae trawsgrifiad ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol www.cymru.gov.uk

1.8. Gwnaethom ystyried adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol a'r holl ymatebion iddo ym mis Chwefror 2002⁵ cyn cymeradwyo'n hadroddiad a'r hargymhellion i'r cyfarfod llawn⁶.

Ein hystyriaeth o adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol

1.9. Ym **mhennod 2** amlinellir ein **hystyriaeth o adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol yng ngoleuni'r ymatebion a gafwyd iddo**. Er hwylustod, trefnwyd argymhellion yr Ymchwilydd Annibynnol yn ddau grwp, sef argymhellion sy'n berthnasol i'r safle ac argymhellion cyffredinol. Rydym hefyd wedi nodi rhai pwyntiau o eglurhad ynghyd â'n hasesiad o'r argymhellion. (Nid yw trefn y grwpiau'n awgrymu unrhyw flaenoriaethu, ac nid ydynt yn rhaniadau haearnidd. Er bod argymhelliad 16.6 yn cyfeirio'n benodol at yr ardal o gwmpas Nantygwyddon, byddai'n sicr o ddi-ddordeb cyffredinol pe'i derbynid a'i weithredu.)

Ein hargymhellion

1.10. Derbyniwyd holl argymhellion yr Ymchwilydd Annibynnol. Mae'r pwyntiau o eglurhad a amlinellir ym Mhennod 2 yn rhoi'n rhesymau dros wneud hynny, ond nid ydynt yn ychwanegu at yr argymhellion hynny nac yn tynnu unrhyw beth oddi arnynt. **Mae'n hargymhellion ffurfiol** i'r Cyfarfod Llawn i'w gweld ym **Mhennod Tri**.

² 13 Rhagfyr 2000 (EPT-14-00), 14 Chwefror 2001 (EPT-03-01), 9 Mai 2001 (EPT-08-01) a 13 Mehefin (EPT-10-01), Adeilad y Cynulliad Cenedlaethol

³ 12 Rhagfyr 2001 (EPT-18-01), Theatr Parc a Dare, Treorci

⁴ 23 Ionawr 2002 (EPT-02-01), Adeilad y Cynulliad Cenedlaethol

⁵ 6 Chwefror 2002 (EPT-03-02), Adeilad y Cynulliad Cenedlaethol

⁶ 12 Chwefror 2002 (EPT-04-02), Adeilad y Cynulliad Cenedlaethol.

Gwersi ar gyfer y dyfodol

1.11. Mae'n hymchwiliad wedi bod yn arloesol, ac mae wedi gosod cysail i waith pwyllgorau pwnc y Cynulliad Cenedlaethol. Cyn datganoli, nid oedd modd cynnal ymchwiliad o'r math hwn, ac rydym yn credu ei fod yn dangos y Cynulliad yn gweithio ar ei orau, trwy ymdrin â materion o bryder lleol sydd hefyd ag arwyddocâd ehangach i Gymru gyfan. Nawr bod yr ymchwiliad wedi ei gwblhau, rydym yn bwriadu adolygu'r broses er mwyn nodi gwersi ar gyfer ymchwiliadau yn y dyfodol, ac fe fyddwn yn gwahodd sylwadau'r rheini a fu'n cymryd rhan.

Pennod 2

Ystyried adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol

Ystyried adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol

Adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol

2.1. Cyflwynodd yr Ymchwilydd Annibynnol ei adroddiad i ni yng nghyfarfod y Pwyllgor yn Nhreorci ar 12 Rhagfyr 2001. Nodir ei **argymhellion** yn **Atodiad 3**. Rhennir yr adroddiad yn adrannau sy'n cyfateb i gylch gorchwyl yr ymchwiliad. Mae pob adran yn nodi'r canfyddiadau sy'n dod i'r golwg, a cheir casgliadau yn adran 15 ac argymhellion yn adran 16. Mae'r atodlenni'n cynnwys mwy o wybodaeth fanwl ac astudiaethau. Mae copi o'r adroddiad ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol www.cymru.gov.uk

Ymatebion i adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol

2.2. Gwnaethom estyn gwahoddiad i bawb a fu'n ymwneud â'r ymchwiliad i ymateb i'r adroddiad erbyn 10 Ionawr 2002. Derbyniwyd **ymatebion** gan yr unigolion a'r sefydliadau a restrir yn **Atodiad 4**. Gwnaeth rhai o'r ymatebwyr, yn bennaf y cyrff cyhoeddus a gweithredydd y safle, dynnu ein sylw at bwyntiau yr oeddynt yn eu hystyried fel anghywirdebau ffeithiol yn yr adroddiad, ac fe wnaethant ofyn am eu cywiro, neu ofyn am eglurhad pellach o argymhellion yr Ymchwilydd Annibynnol. Tynnodd eraill sylw'r Pwyllgor at bwyntiau a hepgorwyd yn yr adroddiad, ac yr oeddynt yn barnu eu bod yn berthnasol i'r gwaith o ystyried y casgliadau a'r argymhellion terfynol. Cafwyd syniadau ar gyfer argymhellion a meysydd ymchwil pellach gan rai ymatebwyr, trigolion lleol yn bennaf.

2.3. Rydym yn credu y dylid ystyried yr ymatebion hyn (wedi'u marcio â * yn Atodiad 4) ochr yn ochr ag adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol. Mae natur yr ymchwiliad, yn enwedig y pwyslais a roesom ar ei gadw'n syml, cael mynediad hawdd a phrydlondeb, yn golygu nad oedd yn bosibl na'n ddymunol i nodi a chywiro'r holl anghywirdebau neu faterion eraill sy'n creu anghydfod. Serch hynny, yr ydym wedi ystyried yn ofalus a oedd y pwyntiau hynny a wnaethpwyd gan yr ymatebwyr, hyd yn oed oes oeddynt yn gyfiawn, yn cwestiynu casgliadau ac argymhellion yr Ymchwilydd Annibynnol. Rydym yn fodlon nad ydynt yn gwneud hyn.

2.4. Ar 23 Ionawr 2002, gwnaethom holi cynrychiolwyr Awdurdod Iechyd Bro Taf, Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru a CBS Rhondda Cynon Taf ynghylch eu ymatebion i adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol. Ceir trawsgrifiad o'r cyfarfod ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol www.cymru.gov.uk

Ystyried yr adroddiad a'r ymatebion

2.5. Ar 6 Chwefror 2002 gwnaethom ystyried adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol a'r ymatebion iddo. Ceir trawsgrifiad o'r cyfarfod ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol www.cymru.gov.uk Trefnom argymhellion yr Ymchwilydd Annibynnol yn ddau grwp, sef argymhellion sy'n berthnasol i'r safle (h.y. sy'n ymwneud â safle tirlenwi Nantygwyddon), ac argymhellion ar

gyfer gweithredu mwy cyffredinol. Holwyd yr Ymchwilydd Annibynnol ynghylch ei argymhellion, ac roedd y cwestiynau'n seiliedig ar ein hasesiad ninnau o'i adroddiad ar ymatebion a dderbyniwyd. Isod nodir crynodeb o'n trafodaeth ynghylch ei argymhellion a phwyntiau o eglurhad.

Argymhellion sy'n berthnasol i'r safle penodol (16.1 hyd 16.6, 16.10, 16.12)

Rhoi'r gorau i waredu gwastraff domestig yn Nantygwyddon (16.1)

2.6. Eglurodd yr Ymchwilydd Annibynnol nad oedd yn argymhell rhoi'r gorau i waredu gwastraff anadweithiol a gwastraff diwydiannol a masnachol anorganig yn Nantygwyddon, ond yn hytrach ei fod yn argymhell rhoi'r gorau i waredu gwastraff domestig, pydradwy ac organig yno. Awgrymodd ailgylchu a chompostio gwastraff pydradwy yn hytrach na'i ddympio, heb ei drin, mewn safloedd tirlenwi.

2.7. Cadarnhaodd yr Ymchwilydd Annibynnol y dylid gweithredu'r argymhelliad hwn cyn gynted â phosibl. Rydym yn nodi bod Strategaeth Gwaredu Gwastraff CBS Rhondda Cynon Taf yn bwriadu gweld y safle yn cau ymhen dwy flynedd, ond gwnaeth gwaredu gwastraff domestig yn Nantygwyddon ddod i ben ym mis Rhagfyr 2002, wedi i'r Ymchwilydd Annibynnol gyflwyno ei adroddiad i ni.

2.8. Rydym yn croesawu'r camau y mae CBS Rhondda Cynon Taf wedi eu cymryd i gyflwyno cynlluniau ailgylchu yn eu hardal ac i gefnogi trigolion lleol sydd am gymryd rhan yn y broses. Gan gofio ymrwymiad y trigolion lleol, yn arbennig grwp gweithredu Rhondda Against Nantygwyddon Tip (RANT), i godi ymwybyddiaeth o'r materion sy'n ymwneud â thirlenwi, rydym yn credu y dylid cyfeirio'u harbenigedd, eu hegni a'u brwdfrydedd at hybu dulliau 'gwyrd' eraill yn eu cymuned, fel y gellir osgoi tirlenwi.

Cwblhau Cam 1 yn gyflym (16.2)

Comisiynu astudiaeth awdurdodol ar sefydlogrwydd Nantygwyddon (16.10)

2.9. Gwnaethom gais i'r Ymchwilydd Annibynnol am ganllawiau pellach ynghylch ei argymhelliad am astudiaeth awdurdodol ar sefydlogrwydd, ac yn benodol y fethodoleg a pherthynas astudiaeth newydd i'r astudiaethau sefydlogrwydd cyson sydd yn orfodol yn ôl telerau trwydded y safle. Pwysleisiodd nad oedd ganddo'r arbenigedd dechnegol i lunio unrhyw farn ar sefydlogrwydd y safle, ond roedd yr hyn a welodd wedi peri iddo nodi fod yna bryderon gwirioneddol y dylid ymdrin â hwy unwaith ac am byth trwy gyfrwng astudiaeth awdurdodol. Dylai astudiaeth o'r fath fynd tu hwnt i'r dull arferol, gan symud o'r swyddfa i'r safle er mwyn cynnal profion. Rydym yn ystyried y dylid ymgymryd â'r astudiaeth hon fel rhan o'r prosiect i gwblhau cam 1.

Dyfeisio, gweithredu, monitro ac adolygu system i reoli nwyon tirlenwi (16.3)

Trin y safle â thrwytholch (16.4)

Casglu a rheoli dwr daear nes llwyddir i blannu llystyfiant (16.5)

⁷ 'Agweddau ar Ailgylchu', Cynllun Gweithredu Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf i drin gwastraff, Tachwedd 2001

2.10. Nodwn y camau a gymerwyd gan weithredydd y safle, Amgen Rhondda Ltd., i weithredu system i reoli nwyon tirlenwi. (Bob dydd, mae staff Amgen Rhondda Ltd. yn archwilio, cynnal a gweithredu system tynnu nwy ac uned losgi. Mae'r paramedrau perthnasol yn cael eu cofnodi'n ddyddiol, eu nodi yn nyddiadur y safle ac yn cael eu rhoi i Asiantaeth yr Amgylchedd). Serch hynny, rydym yn pwysleisio'r angen am fonitro gwybodaeth mewn modd sy'n gwbl dryloyw, ac mewn 'amser real', gan sicrhau bod data am nwyon tirlenwi ac ati ar gael i'r cyhoedd eu gweld (e.e. ar wefan). Rydym hefyd yn ystyried y dylai Asiantaeth yr Amgylchedd sicrhau bod safonau monitro yn cael eu cynnal drwy gydol cyfnod adfer y safle.

Comisiynu astudiaethau iechyd penodol yn Nantygwyddon a'r cylch (16.6)

2.11. Rydym yn cefnogi'r argymhelliad hwn. Ar hyn o bryd, prin iawn yw'r ddealltwriaeth o'r cysylltiadau rhwng iechyd yr amgylchedd ac iechyd y cyhoedd, a gwael iawn yw'r sylfaen ymchwil yng Nghymru. Rydym ar ddeall bod nifer o astudiaethau ar waith i gasglu data iechyd y cyhoedd a'u cysylltu â data amgylcheddol, ac awgrymir y dylai'r Prif Swyddog Meddygol a Llywodraeth Cynulliad Cymru ystyried sut y gellir adeiladu ar y rhain er mwyn ymdrin â'r pryderon yn ardal Nantygwyddon. Awgrymodd yr Ymchwilydd Annibynnol y dylid gwahodd Yr Athro Palmer a'r Athro Coleman o Ganolfannau Iechyd Cyhoeddus Cyfunedig Cymru i ymgymryd ag ymchwil bellach i'r effaith botensial ar iechyd o gwmpas Nantygwyddon.

2.12. Mae'n hanfodol bod y trigolion lleol yn cael eu cynnwys yn y broses i lunio cylch gorchwyl ar gyfer yr astudiaethau, a'u bod yn cymryd rhan ym mhob cam o'r ymchwil. Mae hi hefyd yn bwysig bod Awdurdod Iechyd Bro Taf (neu'r Bwrdd Iechyd Lleol arfaethedig a fydd yn ei olynu) yn ffurfio rhan o'r bartneriaeth, fel y gall yr astudiaethau gael gafael ar y data iechyd hanfodol, bwydo gwybodaeth i'r maes amddiffyn iechyd y cyhoedd yn lleol, ac ennyn ymddiriedaeth y gweithwyr iechyd proffesiynol yn ogystal â'r cyhoedd. Bydd hyn yn helpu i sicrhau o'r diwedd bod y trigolion sy'n byw ger Nantygwyddon yn cael gwybodaeth awdurdodol ynghylch eu pryderon am iechyd, ac y gallent ymddiried ynddo'n llawn. Rydym yn ystyried yn y dyfodol na ddylai'r trigolion lleol orfod brwydro i weld gwaith ymchwil o'r fath yn cael ei gynnal – gweler yr 'argymhellion cyffredinol' isod (argymhelliad 16.15).

Craffu ar faterion masnachol ac ariannol Rhondda Waste Disposal Ltd. (16.12)

2.13. Rydym yn cefnogi argymhelliad yr Ymchwilydd Annibynnol, ac yn mynegi'n siom na wnaeth Gweinyddydd Rhondda Waste Disposal Ltd. roi dogfennau i'n hymchwiliad a all fod wedi egluro materion masnachol ac ariannol y cwmni.

Argymhellion cyffredinol (16.7 i 16.9, 16.13 i 16.16)

Dosbarthu canllawiau gorfodol i Asiantaeth yr Amgylchedd ar fod yn agored a thryloyw, a phwyso am ddileu 'cyfrinachedd masnachol' fel rhywbeth sy'n fodd i osgoi bod yn atebol i'r cyhoedd (16.7)

2.14. Rydym yn llwyr gefnogi'r argymhelliad hwn. Dylai Asiantaeth yr Amgylchedd sicrhau bod eu prosesau gwneud penderfyniadau yn gwbl agored a thryloyw, a'u bod mor agored ag a *ganiateir* o dan y ddeddf, yn hytrach na'r hyn sy'n *ofynnol* o dan y ddeddf. Awgrymwn bod Asiantaeth Amgylchedd Cymru wedi ymgynghori â Llywodraeth Cynulliad Cymru yn llunio Cod Ymarfer ar fod yn agored a thryloyw, i ategu Siarter Cwsmeriaid yr Asiantaeth, a ddylai fod wedi'i seilio ar God Ymarfer ar Fynediad i Wybodaeth Gyhoeddus y Cynulliad⁸.

2.15. Cadwyd peth gwybodaeth yn ôl o'r ymchwiliad oherwydd 'cyfrinachedd masnachol'. Nodwn bod Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 yn sicrhau bod cyfrinachedd masnachol cofnodion rhai cwmnïau yn cael ei ddiogelu pa un a ydynt yn ymwneud â chwmnïau preifat ai peidio, ac yn ein barn nid yw hyn yn dderbyniol. Ystyriwn na ddylai cyfrinachedd masnachol fod yn berthnasol os yw cwmnïau gwaredu gwastraff o dan berchnogaeth gyhoeddus ac yn derbyn arian cyhoeddus. Awgrymwn y dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru bwysu ar Lywodraeth y DU i ddiddymu'r ddarpariaeth hon yn Neddf Diogelu'r Amgylchedd, ac yn y cyfamser dylai wahodd pob awdurdod lleol yng Nghymru i sicrhau ei fod yn cyhoeddi pob darn perthnasol o wybodaeth, boed yn 'fasnachol sensitif' ai peidio, sy'n ymwneud â materion eu cwmnïau gwaredu gwastraff.

2.16. Gwahoddwn Asiantaeth yr Amgylchedd i ystyried ffyrdd o weithio mewn partneriaeth â chymunedau lleol wrth ystyried materion sy'n destun pryder yn lleol. Er ein bod yn cytuno y dylai'r Asiantaeth barhau i weithio gyda diwydiant i gynnal a gwella safonau amgylcheddol, dylai'r Asiantaeth fod, *a dylai pobl weld ei fod yn gorff sy'n pledio eu hachos*. Galwn ar Fwrdd Asiantaeth yr Amgylchedd i roi ystyriaeth briodol i'n hadroddiad a'n hargymhellion, a dymunwn fynegi ein siom ynghylch y modd y bu i'r Asiantaeth wneud sylwadau ar adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol yn y wasg ar cyfryngau cyn i ni roi ystyriaeth iddo.

Ystyried sut orau y gellir defnyddio asesiadau ffurfiol o effaith mewn cynlluniau gwaredu gwastraff (16.4)

Ystyried sut orau y gellir sicrhau'r egwyddor mai cyfrifoldeb y cynhyrchwyr yw lleihau, aildefnyddio ac ailgylchu gwastraff yng Nghymru (16.16)

2.17. Awgrymwn y dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru weithio gyda grwpiau cymunedol, awdurdodau lleol a chyrrff cyhoeddus eraill i ddatblygu gwell ffyrdd o ddefnyddio asesiadau ffurfiol o effaith er mwyn ystyried yr effaith a gaiff prosiectau gwaredu gwastraff ar gymunedau lleol. Dylai awdurdodau cyhoeddus hefyd weithio mewn partneriaeth gyda chymunedau lleol i benderfynu ar y lefelau derbyniol o berygl sy'n gysylltiedig â safleoedd gwaredu gwastraff, a chytuno ar strategaethau cyfathrebu ac addysg i sicrhau y gellir gwneud penderfyniadau hyddysg.

2.18. Rydym yn llwyr gefnogi'r alwad mai cyfrifoldeb y cynhyrchwyr yw lleihau, aildefnyddio ac ailgylchu gwastraff, gan weld hyn yn allweddol i'r gwaith o gyflwyno Strategaeth Gwastraff y Cynulliad Cenedlaethol. Bydd ailgylchu yn lleihau canran y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi, ond os cynhyrchir mwy o wastraff, efallai mai ychydig iawn o ostyngiad a geir yn lefel

⁸Cod Ymarfer ar Fynediad i Wybodaeth Gyhoeddus' Cynulliad Cenedlaethol Cymru

yr holl wastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi. Mae gwaredu gwastraff yn hollbwysig, ynghyd â datblygu dulliau mwy gwyrdd o waredu gwastraff. Rydym yn gryf o'r farn mai'r cynhyrchwyr ddylai leihau gwastraff ac aildddefnyddio ac ailgylchu gwastraff wedi'i adfer, sef y rhan fwyaf o'r gwastraff a gaiff ei anfon i safleoedd tirlenwi.

Ystyried sut y gall cymunedau gomisiynu ymchwil annibynnol ac arfarniad o beryglon iechyd (16.15)

2.19. Bu'r trigolion sy'n byw yn agos at safle tirlenwi Nantygwyddon yn ymgyrchu'n weithredol i sicrhau bod awdurdodau cyhoeddus yn cydnabod ac yn ymchwilio i'w pryderon ynghylch y modd y mae'r safle'n effeithio ar eu hiechyd. Ystyriwn y dylai cymunedau lleol allu wneud cais ffurfiol i gomisiynu ymchwil annibynnol pan na fydd gan awdurdodau cyhoeddus yr adnoddau, neu pan fyddant yn anfodlon gwneud hynny ar eu rhan. Awgrymwn bod y Prif Swyddog Meddygol a Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cydweithio gyda grwpiau cymunedol lleol, awdurdodau iechyd (neu'r Byrddau Iechyd Lleol arfaethedig newydd), ac awdurdodau cyhoeddus eraill i ystyried sut orau i roi'r argymhelliaid hwn ar waith.

Cefnogi'r egwyddor o atebolrwydd cyhoeddus (16.8)

Ystyried a gwella'r atebolrwydd dros ddiogelu ffeiliau pan fwriedir diddymu awdurdodau (cyhoeddus) (16.9)

Adolygu meini prawf grantiau'r UE, a'r prosesau archwilio ac ad-dalu wrth drosglwyddo asedau (16.11)

2.20. Rydym yn rhoi sêl ein bendith i'r argymhellion hyn.

Ystyried, o safbwynt hawliau dynol, oblygiadau'r ffaith bod cyrff cyhoeddus neu led-gyhoeddus yn defnyddio sancsiynau cyfreithiol i ffrwyno protestwyr.

2.21. Rydym yn rhoi sêl ein bendith i'r argymhelliaid hwn.

Ein hargymhellion

2.22. Ceir crynodeb o'n **hargymhellion** i'r cyfarfod llawn ym **Mhennod 3**.

Pennod 3

Crynodeb o'r argymhellion

Crynodeb o'r argymhellion

3.1. Rydym yn rhoi sêl ein bendith i argymhellion yr Ymchwilydd Annibynnol. Ceir eglurhad o'n rhesymau dros wneud hynny yn y pwyntiau eglurhad a amlinellir ym Mhennod Dau. Mae'r argymhellion a gyflwynwyd gennym i'r Cynulliad Cenedlaethol fel a ganlyn (dangosir rhifau argymhellion yr Ymchwilydd Annibynnol mewn cronfachau).

Argymhellion yn ymwneud â safleoedd penodol

Argymhelliad 1 – y dylid rhoi'r gorau i waredu gwastraff domestig yn Nantygwyddon (16.1 ar gyfer CBS Rhondda Cynon Taf).

Argymhelliad 2 – y dylai:

- ardal cam 1 gael ei gwblhau yn gyflym, gan greu lefelau goffonedig addas er mwyn sicrhau tirlfurf cadarn, sefydlog a chap sy'n weddol anhydraidd. (16.2 ar gyfer Amgen Rhondda Ltd. a CBS Rhondda Cynon Taf);
- y dylai'r Cynulliad Cenedlaethol gomisiynu astudiaeth awdurdodol ar sefydlogrwydd Nantygwyddon (16.10).

Argymhelliad 3 – bod:

- system i reoli nwyon tirlenwi yn cael ei dyfeisio, ei rhoi ar waith, ei monitro a'i hadolygu'n rheolaidd. Dylai hyn gynnwys cofnodi tymheredd y ffagiadau mewn amser real a chofnodi am faint o amser y mae nwyon yn bresennol, a theclynnau i fonitro a ydynt yn hylosgi'n llwyr (16.3 ar gyfer Amgen Rhondda Ltd. ac Asiantaeth Amgylchedd Cymru);
- trwytholch yn cael ei drin ar y safle cyn cael ei ryddhau (16.4 ar gyfer Amgen Rhondda Ltd.);
- dŵr daear yn dal i gael ei gasglu a'i reoli nes y llwyddir i blannu llystyfiant ar y safle (16.5 ar gyfer Amgen Rhondda Ltd.).

Argymhelliad 4 – bod astudiaethau iechyd penodol yn cael eu comisiynu mewn perthynas ag unigolion/dos/sylwedd(au) gan samplu/profi a dadansoddi gwaed, wrin a braster. Dylai'r canlyniadau gael eu cyhoeddi, ynghyd â sylwadau annibynnol gan arbenigwyr, cyn gynted ag y bo modd. Mae angen gwneud y profion a'r dadansoddiadau hyn yng nghyd-destun data am lygredd amgylchynol a data am lygredd sy'n benodol i'r safle. Dylid mynd ati i geisio plotio pwysau geni isel yng nghyffiniau Nantygwyddon cyn gynted ag y bo modd (16.6 ar gyfer Cynulliad Cenedlaethol Cymru).

Argymhelliad 5 – unwaith y bydd y wybodaeth ariannol am weithgareddau masnachol a materion contractiol Rhondda Waste Disposal Ltd. ar gael i CBSRhCT, eu bod yn cael eu harchwilio'n fanwl iawn, ac os daw unrhyw dystiolaeth am gamweithredu i'r amlwg, y dylid mynd ar drywydd y mater yn egniol fel y bo unigolion yn cael eu dal i gyfrif am yr hyn a wnaethant ac na wnaethant wrth arfer stiwardiaeth ar arian cyhoeddus (16.12).

Argymhellion cyffredinol

Argymhelliad 6 - bod y Cynulliad Cenedlaethol yn dosbarthu canllawiau gorfodol i Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru er mwyn ei gwneud yn ofynnol iddi fod mor agored a thryloyw ag a ganiateir o dan y ddeddfwriaeth bresennol. At hynny, dylai bwysu ar lywodraeth y DU i gefnogi'r hawl i bobl gael gwybodaeth am yr amgylchedd yn gyffredinol, ac yn sicr i ddileu "cyfrinachedd masnachol" fel rhywbeth sy'n fodd i osgoi bod yn atebol i'r cyhoedd.

Argymhelliad 7 – bod y Cynulliad Cenedlaethol:

- yn ystyried sut orau y gellir defnyddio asesiadau ffurfiol o effaith (amgylcheddol, iechyd ac ariannol) yng Nghymru i roi'r ystyriaeth briodol i oblygiadau cynlluniau, rhaglenni a phrosiectau sy'n ymwneud â gwaredu gwastraff (16.14);
- yn ystyried sut orau i sicrhau bod yr egwyddor mai cyfrifoldeb y cynhyrchwyr yw lleihau, aildefnyddio ac ailgylchu gwastraff yng Nghymru, yn cael ei mabwysiadu (16.16).

Argymhelliad 8 - sut y gall cymunedau geisio ymchwil annibynnol ac arfarniad o beryglon iechyd er mwyn tawelu eu hofnau ac ymateb i ddiffyg gweithredu neu fethiant ar ran y cyrff rheoliadol/diogelu iechyd (16.15).

Argymhelliad 9 – bod y Cynulliad Cenedlaethol:

- yn cefnogi'r egwyddor o fod yn atebol i'r cyhoedd am "bwrs y wlad" (16.8);
- yn rhoi ystyriaeth i bwy sy'n atebol am ddiogelu ffeiliau pan fwriedir diddymu awdurdod cyhoeddus, gan wella'r atebolrwydd hwnnw (16.9);
- yn cynnal adolygiad o feini prawf grantiau'r UE, ac o'r prosesau archwilio ac ad-dalu os yw ased a gafodd gymorth grant yn cael ei drosglwyddo heb fudd ariannol i'r cyhoedd (16.11).

Argymhelliad 10 – bod y Cynulliad Cenedlaethol yn ystyried, o safbwynt hawliau dynol, oblygiadau'r ffaith bod cyrff cyhoeddus neu led-gyhoeddus yn defnyddio sancsiynau cyfreithiol i ffrwyno gweithgareddau swyddogion mudiadau megis RANT sy'n trefnu protestiadau yn erbyn y cyrff hynny (16.13).

Atodiadau

Penderfyniad y Cynulliad Cenedlaethol

Ar 4 Gorffennaf 2000 pasiodd y Cynulliad Cenedlaethol y penderfyniad a ddilyn:

Mae'r Cynulliad Cenedlaethol yn penderfynu peri i ymchwiliad annibynnol gael ei gynnal i safle tirlenwi Nantygwyddon, a fydd yn ystyried y materion yn ymwneud ag iechyd, yr amgylchedd a chynllunio sydd yn berthnasol iddo wrth arfer ei swyddogaethau; ac yn galw ar Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf, a phartïon eraill sydd â diddordeb, i gymryd rhan lawn yn yr ymchwiliad hwn; ac mae'n cyfarwyddo Ysgrifennydd yr Amgylchedd, Cynllunio a Thrafnidiaeth i symud ymlaen yn unol â hynny, gan weithio gyda Phwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Thrafnidiaeth.

Yn unol â'r pwerau a roddwyd iddo yn adran 40 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 1998, mae'r Cynulliad Cenedlaethol yn cymeradwyo'r egwyddor bod ymchwiliad o'r fath yn cael ei gynnal gan Bwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Thrafnidiaeth gyda chymorth ymchwilydd annibynnol. At hynny, mae'r Cynulliad Cenedlaethol yn galw ar Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf, a phartïon eraill sydd â diddordeb, i gymryd rhan lawn yn yr ymchwiliad.

Rhagdybir y dylai'r ymchwiliad:

- gael ei gynnal yn gyhoeddus, ac eithrio pan ystyrir y byddai hynny'n andwyol i ganlyniad yr ymchwiliad;*
- cyfarfod a chlywed tystiolaeth yn lleol, lle bo hynny'n briodol;*
- sicrhau bod yr holl bartïon sydd â diddordeb yn cael y cyfle i gyflwyno tystiolaeth ar lafar, yn ogystal â thystiolaeth ysgrifenedig, i'r ymchwiliad;*
- cyhoeddus yn unol ag adran 35(1) o Ddeddf Llywodraeth Cymru 1998;*
- gallu gwneud argymhellion penodol i'w hystyried wedyn mewn Cyfarfod Llawn.*

Cylch Gorchwyl

Cylch Gorchwyl yr ymchwiliad a fabwysiadwyd gan y Cynulliad ar 13 Medi 2000⁹.

YMCHWILIAD ANNIBYNNOL – SAFLE CLADDU GWASTRAFF NANTYGWYDDON

Prif ffocws yr ymchwiliad yw edrych tuag ymlaen, a cheisio dod o hyd i wersi ar gyfer y dyfodol, mewn perthynas â'r safle ac mewn perthynas â materion cyffredinol ynghylch rheoli gwastraff.

Er mwyn dod o hyd i wersi ar gyfer y dyfodol, bydd rhaid i'r ymchwiliwr:

- arolygu hanes sefydlu a rheoli'r safle (yn ogystal â materion ariannol) – gan gynnwys y rhesymau am ddewis Nantygwyddon;
- sefydlu beth yw'r arfer gorau cyffredol ar gyfer rheoli safleoedd claddu sbwriel;
- asesu sut y mae trefniadau sefydlu, rheoli a rheoleiddio safle claddu sbwriel Nantygwyddon yn cymharu â'r meincnod hwnnw, yn ogystal â'r canllawiau arfer gorau a oedd yn weithredol ar y pryd;
- os oes angen hynny, dod o hyd i wersi ar gyfer gweithredu safle claddu sbwriel Nantygwyddon yn y dyfodol, ac unrhyw ymchwiliadau neu weithredu ychwanegol sydd eu hangen yn Nantygwyddon;
- dod o hyd i wersi cyffredinol ar gyfer rheoli gwastraff yng Nghymru yn y dyfodol;
- ystyried a yw'r safle'n addas ai peidio yng ngoleuni'r canllawiau cynllunio sydd ar gael nawr, a'r canllawiau a oedd mewn grym pan roddwyd caniatâd cynllunio;
- ystyried dyluniad y safle claddu sbwriel a'r rôl a chwaraewyd gan gyrff hyrwyddo a rheoleiddio wrth benderfynu ar y dyluniad hwnnw;
- casglu honiadau o effeithiau andwyol ar iechyd a briodolir i'r safle, a thystiolaeth o salwch ac afiechydon penodol yn y boblogaeth leol;
- gweld pa systemau sydd wedi eu sefydlu gan yr awdurdod iechyd, yr awdurdod lleol, y Swyddfa Gymreig a Chynulliad Cenedlaethol Cymru i ymateb i'r pryderon a fynegwyd ynghylch salwch a briodolwyd i Safle Claddu Gwastraff Nantygwyddon;

⁹EPT-08-00, Adeilad y Cynulliad Cenedlaethol

- nodi ac asesu ymatebion a gafwyd i bryderon iechyd pobl leol ers i'r safle agor a'r cydweithio traws-ddisgyblaethol yr ymgylchedd ag ef. Mae hyn i gynnwys meddygon teulu, Asiantaeth yr Amgylchedd, yr awdurdod iechyd, yr awdurdod lleol, Y Swyddfa Gymreig a Chynulliad Cenedlaethol Cymru;
- asesu ymchwiliadau/ymchwil a gynhaliwyd i gefnogi camau a gymerir gan feddygon teulu, yr awdurdod iechyd, yr awdurdod lleol, Y Swyddfa Gymreig a Chynulliad Cenedlaethol Cymru, a sut y cyfathrebwyd hyn â'r trigolion lleol ac eraill oedd â diddordeb yn y mater;
- gwneud adroddiadau cynnydd i Bwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Thrafnidiaeth ar ôl dau a phedwar mis o ddechrau'r ymchwiliad;
- adrodd ar ddarganfyddiadau, casgliadau ac argymhellion i Bwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Thrafnidiaeth o fewn chwe mis o ddechrau'r gwaith.

Pwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Thrafnidiaeth
13 Medi 2000

Argymhellion yr Ymchwilydd Annibynnol

Ar 12 Rhagfyr 2001, cyflwynodd yr Ymchwilydd Annibynnol, David Purchon, ei adroddiad i'r Pwyllgor, ac mae ei argymhellion fel a ddilyn (gweler adran 16 o'i adroddiad). Mae copi o'r adroddiad ar gael yn llawn ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol www.cymru.gov.uk

16.1 Yr wyf yn argymhell y dylid rhoi'r gorau i waredu gwastraff domestig yn Nantygwyddon.

16.2 Yr wyf yn argymhell bod cam 1 yn cael ei gwblhau yn gyflym, gan greu lefelau gorffenedig addas er mwyn sicrhau tirffurf cadarn, sefydlog, a chap sy'n weddol anhydraid. Byddwn yn argymhell bod yr awdurdodau yn ystyried rhagoriaethau defnyddio'r tir na ollyngwyd sbwriel arno hyd yn hyn i gwblhau'r gwaith o "adfer" tomenni gwastraff glo y Gelli, ac efallai tomenni amlwg eraill tebyg yn y cyffiniau, gan geisio sicrhau tirffurf sy'n gydnaws â thopograffeg y cyffiniau. Mae graddiant arfaethedig lefelau gorffenedig y llethrau yn destun pryder i mi.

16.3 Yr wyf yn argymhell bod system i reoli nwyon tirlenwi yn cael ei dyfeisio, ei rhoi ar waith, ei monitro a'i hadolygu'n rheolaidd. Dylai hyn gynnwys cofnodi tymheredd y ffagliadau mewn amser real a chofnodi am faint o amser y mae nwyon yn bresennol, a theclynnau i fonitro a ydynt yn hylosgi'n llwyr.

16.4 Yr wyf yn argymhell bod trwytholch yn cael ei drin ar y safle cyn cael ei ryddhau.

16.5 Nes y llwyddir i blannu llystyfiant ar y safle tirlenwi, yr wyf yn argymhell bod dŵr daear yn dal i gael ei gasglu a'i reoli.

16.6 Yr wyf yn argymhell bod astudiaethau iechyd penodol yn cael eu comisiynu mewn perthynas ag unigolion/dos/sylwedd(au) gan samplu/profi a dadansoddi gwaed, wrin a braster. Dylai'r canlyniadau gael eu cyhoeddi, ynghyd â sylwadau annibynnol gan arbenigwyr, cyn gynted ag y bo modd. Mae angen gwneud y profion a'r dadansoddiadau hyn yng nghyd-destun data am lygredd amgylchynol a data am lygredd sy'n benodol i'r safle. Dylid mynd ati i geisio plotio pwysau geni isel yng nghyffiniau Nantygwyddon cyn gynted ag y bo modd.

16.7 Yr wyf yn argymhell bod y Cynulliad Cenedlaethol yn dosbarthu canllawiau gorfodol i Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru er mwyn ei gwneud yn ofynnol iddi fod mor agored a thryloyw ag a ganiateir o dan y ddeddfwriaeth bresennol. At hynny, dylai bwysu ar lywodraeth y DU i gefnogi'r hawl i bobl gael gwybodaeth am yr amgylchedd yn gyffredinol, ac yn sicr i ddileu "cyfrinachedd masnachol" fel rhywbeth sy'n fodd i osgoi bod yn atebol i'r cyhoedd.

16.8 Yr wyf yn argymell bod y Cynulliad Cenedlaethol yn cefnogi'r egwyddor o fod yn atebol i'r cyhoedd am "bwrs y wlad".

16.9 Yr wyf yn argymell bod ystyriaeth yn cael ei rhoi i bwy sy'n atebol am ddiogelu ffeiliau pan fwriedir diddymu awdurdod cyhoeddus, gan wella'r atebolrwydd hwnnw.

16.10 Yr wyf yn argymell bod y Cynulliad Cenedlaethol yn comisiynu astudiaeth awdurdodol ar sefydlogrwydd Nantgwyddon.

16.11 Yr wyf yn argymell bod adolygiad yn cael ei gynnal o feini prawf grantiau'r UE, ac o'r prosesau archwilio ac ad-dalu os yw ased a gafodd gymorth grant yn cael ei drosglwyddo heb fudd ariannol i'r cyhoedd.

16.12 Unwaith y bydd yr wybodaeth ariannol am weithgareddau masnachol a materion contractiol Rhondda Waste Disposal Ltd. ar gael i CBSRhCT, yr wyf yn argymell eu bod yn cael eu harchwilio'n fanwl iawn, ac os y daw unrhyw dystiolaeth am gamweithredu i'r amlwg, y dylid mynd ar drywydd y mater yn egniol fel y bo unigolion yn cael eu dal i gyfrif am yr hyn a wnaethant ac na wnaethant wrth arfer stiwardiaeth ar arian cyhoeddus.

16.13 Ar ôl iddo gael unrhyw wybodaeth gyfreithiol neu unrhyw wybodaeth arall angenrheidiol, yr wyf yn argymell bod y Cynulliad Cenedlaethol yn ystyried, o safbwynt hawliau dynol, oblygiadau'r ffaith bod cyrff cyhoeddus neu led-gyhoeddus yn defnyddio sancsiynau cyfreithiol i ffrwyno gweithgareddau swyddogion mudiadau megis RANT sy'n trefnu protestiadau yn erbyn y cyrff hynny.

16.14 Yr wyf yn argymell bod y Cynulliad Cenedlaethol yn ystyried sut orau y gellir defnyddio asesiadau ffurfiol o effaith (amgylcheddol, iechyd ac ariannol) yng Nghymru i roi'r ystyriaeth briodol i oblygiadau cynlluniau, rhaglenni a phrosiectau sy'n ymwneud â gwaredu gwastraff.

16.15 Yr wyf yn argymell bod y Cynulliad Cenedlaethol yn ystyried sut y gall cymunedau geisio ymchwil annibynnol ac arfarniad o beryglon iechyd er mwyn tawelu eu hofnau ac ymateb i ddiffyg gweithredu neu fethiant ar ran y cyrff rheoliadol/diogelu iechyd.

16.16 Yr wyf yn argymell bod y Cynulliad Cenedlaethol yn ystyried sut orau i sicrhau bod yr egwyddor mai cyfrifoldeb y cynhyrchwyr yw lleihau, aildefnyddio ac ailgylchu gwastraff yng Nghymru, yn cael ei mabwysiadu.

Ymatebion i Adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol

Estynnodd y Pwyllgor Wahoddiad i bawb a oedd yn cymryd rhan yn yr archwiliad i roi eu sylwadau ar adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol. Derbyniwyd ymatebion oddi wrth yr unigolion a'r sefydliadau a restrir isod.

Cyrff Cyhoeddus:

Awdurdod Iechyd Bro Taf*
Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru*
Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Llywodraeth Cynulliad Cymru)*
CBS Rhondda Cynon Taf*

Sefydliadau:

Amgen Rhondda Ltd. (gweithredwyr y safle)*
Cymdeithas y Gwasanaethau Amgylcheddol*
Cyfeillion y Ddaear*
Sefydliad Rheoli Gwastraff*
Ove Arup and Partners Ltd*

Unigolion:

June Bacon
Victor J Collier*
Jim Davies*
Gwyn Evans*
MD Evans*
M Hann
Mansal Mason*
Garrod Owen*
Rhondda Against Nantygwyddon Tip (RANT)
Mike Ryan
Heather Sutton
Gareth R Thomas
Joan Thomas
William M Thomas
Andrew Tree*
Dr D Van Steenis*
Graham Wayman

* Dylid darllen yr ymatebion hyn ochr yn ochr ag adroddiad yr Ymchwilydd Annibynnol, am eu bod yn cynnwys pwyntiau y mae'r cyfranwyr yn eu hystyried fel anghywirdebau ffeithiol yn yr adroddiad, a'u bod wedi gofyn i'r pwyntiau gael eu cywiro, neu eu bod am weld rhannau a hepgorwyd yn cael eu cynnwys yn yr adroddiad gan iddynt farnu eu bod yn berthnasol i'r gwaith o ystyried y canlyniadau a'r argymhellion terfynol.